

Stilovi roditeljstva u kontekstu suvremene obitelji

Ljoljo, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:373651>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-07**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet u Osijeku

Studij povijesti i pedagogije

Nikolina Ljoljo

Stilovi roditeljstva u kontekstu suvremene obitelji

Diplomski rad

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Marija Sablić

Osijek, 2021.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za pedagogiju

Nikolina Ljoljo

Stilovi roditeljstva u kontekstu suvremene obitelji

Diplomski rad

Područje društvenih znanosti, polje pedagogija, Obiteljska pedagogija

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Marija Sablić

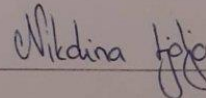
Osijek, 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti i o suglasnosti za javno objavljivanje

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 13.9.2021.

Nikolina Ljoljo, 0122224260

Sažetak

Kroz povijest, a i danas obitelj se susreće s brojnim izazovima. Obitelj kao temeljna jedinica društva ima važnu ulogu za svakog pojedinca. Biti roditelj nije lako te je to zasigurno velik izazov za svakog roditelja. Ovaj rad sastoji se od dva dijela, teorijskog dijela i istraživanja. U teorijskom dijelu definiran je pojam obitelji kao osnovne ljudske zajednice koja je kroz povijest doživjela brojne promjene pa tako danas govorimo o suvremenoj obitelji. Zatim je definiran pojam roditeljstva koje je doživjelo promjene tijekom vremena. Uslijed toga danas govorimo o suvremenom roditeljstvu u kojem su oba roditelja ravnopravna, u kojemu se oba roditelja zajednički dogovaraju oko podjele poslova te nema rodne podjele uloga. Uslijed ovih promjena u obitelji i roditeljstvu došlo je i do promjena u odgoju pa tako govorimo o suvremenom odgoju u kojemu je naglasak na razvoju odgovornosti, kreativnosti i kritičkog mišljenja kod djece. Na kraju teorijskog dijela riječ je o roditeljskim stilovima. Četiri su roditeljska stila: autoritativni, autoritarni, permisivni i zanemarujući. U sklopu rada provedeno je istraživanje čiji cilj je bio odrediti koji roditeljski stil prevladava među ispitanicima. Iako prevladava mišljenje da je danas sve više permisivnih roditelja istraživanje koje sam provela nije potvrdilo to mišljenje. Rezultati mogega istraživanja pokazali su kako među ispitanicima prevladava autoritativni roditeljski stil.

Ključne riječi: obitelj, suvremena obitelj, roditeljstvo, suvremeno roditeljstvo, stilovi roditeljstva

Sadržaj

Uvod.....	1
TEORIJSKA POLAZIŠTA	3
1. Obitelj	3
2. Roditeljstvo	5
3. Roditelj.....	8
3.1. Majčinstvo.....	9
3.2. Očinstvo	10
4. Suvremena obitelj.....	13
5. Pojam suvremenog roditeljstva.....	15
5.1. Suvremeni odgoj.....	16
6. Roditeljski stilovi odgoja.....	18
6.1. Autoritaran roditeljski stil.....	18
6.2. Autoritativan roditeljski stil.....	19
6.3. Permisivan roditeljski stil	20
6.4. Zanemarujući roditeljski stil	20
METODOLOGIJA.....	21
7. Cilj i problem istraživanja	21
7.1. Hipoteze istraživanja	21
7.3. Postupak	21
7.4. Instrument.....	22
8. Rezultati istraživanja	24
8.1. Sociodemografski podaci	24
8.2. Rezultati t-testa za nezavisne uzorke	26
8.2.1. Rezultati t-testa s obzirom na spol ispitanika.....	26
8.2.2. Rezultati t-testa s obzirom na dob ispitanika.....	27
8.2.3. Rezultati jednosmjerne analize varijance	27
8.3. Opis roditeljskih stilova.....	28
8.3.1. Rezultati t-testa odgojnih postupaka u odnosu na spol.....	28
8.3.2. Rezultati t-testa odgojnih postupaka u odnosu na dob	29
9. Rasprava.....	31
10. Zaključak.....	33
11. Literatura.....	34
12. Prilozi.....	36

Uvod

Obitelj je osnovna društvena jedinica i temelj za odrastanje djeteta. Obitelj je mjesto gdje dijete stječe prva iskustva, uči, formira svoje mišljenje i stavove te se razvija kao osoba. Obitelj kao zajednica postoji otkad postoji i ljudski rod. Tijekom vremena bila je izložena konstantnim promjenama. U odnosu na to kako se mijenjalo društvo i okolina tako se i sama zajednica odnosno obitelj mijenjala. Brojne su društvene, ekonomske i demografske promjene uzrokovale promjene u obitelji. Te promjene vidljive su u odnosima unutar obitelji, u samoj strukturi, komunikaciji kao i u organizaciji obiteljskog života. Tako danas govorimo o suvremenim obiteljima koje se razlikuju od tradicionalne obitelji. No, bez obzira nazivali mi obitelj suvremenom ili tradicionalnom za svaku obitelj glavni zadatak osigurati optimalan razvoj pojedinca te se usmjeriti na stvaranje uvjeta za taj razvoj (Stevanović, 2000, prema Crnković, 2018). Tradicionalnu obitelj opisuje se kao patrijarhalnu, a suvremenu obitelj kao demokratsku. Suvremena obitelj danas se suočava i s brojim problemima kao što su nezaposlenost, nesigurna egzistencija, porast broja razvoda brakova, stres itd. Sve veći broj razvoda brakova, izvanbračnih zajednica, jednočlanih kućanstava, samohranih obitelji u raznim kombinacijama upućuju na velike promjene i raspad tradicionalne obitelji. Promijenila se struktura obitelji, došlo je do promjena u odnosima, razmišljanju i načinu odgoja. Promjene su vidljive i u odnosima te odgoju djece. Odnosi su postali ravnopravni te govorimo o suvremenom roditeljstvu kao ravnopravnom partnerstvu zbog čega se i suvremene obitelji nazivaju demokratskim obiteljima. Žene su postale ravnopravni hranitelji u obitelji te se više nisu u mogućnosti brinuti za djecu kako su to prije činile, oba se roditelja zajednički dogovaraju oko podjele poslova i brige oko djeteta, a rodna podjela uloga nestaje. Roditelji djecu moraju odgovarati za odgovornost, kreativnost i kritičko mišljenje. Kada govorimo o suvremenoj obitelji svakako treba istaknuti kako se u nizu promjena u procesu obiteljske strukture mogu primijetiti i pozitivne promjene u odnosu roditelja i djece. Tako je dijete postalo ravnopravni član koji od obitelji dobiva temeljna pravila ponašanja, ali ujedno ima i pravo na vlastito izražavanje i djelovanje (Jurčević Lozančić, 2011). Naglašena je orijentacija prema komunikaciji unutar suvremene obitelji, brizi za dijete te kvalitetnijim životnim sadržajima što rezultira u konačnici i kvalitetnijom skrbi za dijete. Suvremena obitelj ima sve manje članova te više pažnje posvećuje djetetu, njegovim potrebama i odgoju. Kada govorimo o roditeljskim stilovima ključne su dvije dimenzije roditeljstva. Prva se

odnosi na emocionalnu toplinu i razumijevanje, a druga na roditeljski nadzor i zahtjeve. Četiri su stila roditeljstva: autoritaran, permisivan, autoritativan i indiferentan. Najpoželjniji od njih je autoritativan roditeljski stil kojega karakterizira optimalan odnos dimenzija zahtjevnosti i emocionalne topline te postavljenih granica. Autoritarni roditelji od djece očekuju mnogo i strogo ga nadziru, a ne pružaju im dovoljno topline i potpore. Za razliku od njih permisivni roditelji od djece traže malo i provode slabu kontrolu, ali im daju veliku toplinu i potporu. Za zanemarujući roditeljski stil karakteristični su minimalni zahtjevi, nema nadzora, ali ni topline ni potpore. Danas, općenito prevladava mišljenje da je sve više popustljivih, permisivnih roditelja. U ovome radu pokušat će se istražiti je li to zaista tako.

TEORIJSKA POLAZIŠTA

1. Obitelj

„Obitelj je osnovna ljudska zajednica“ (Janković, 2008, 18). Kao takva obitelj je tema brojnih humanističkih znanosti kao što su pedagogija, etnologija, psihologija, sociologija, antropologija i dr. što je na koncu i dovelo do njezinih različitih određenja. Brojni autori su dali svoje definicije obitelji pri čemu su se neki od njih usmjerili na njezine funkcije, neki na strukturu, neki na odnose ili na važnost koju obitelj ima za pojedinca. No, iako se u mnogočemu razlikuju, znanstvenici se na koncu slažu oko jedne stvari, a to je ta da je obitelj društvena, tj. socijalna i biološka zajednica. Sve se više javlja potreba za interdisciplinarnim pristupom obitelji kako bi se cjelovito objasnio taj složeni društveni fenomen (Ljubetić, 2007). Obitelj kao primarna ljudska skupina postoji otkad i ljudsko društvo. Sukladno tome obitelj se razvija kako se razvija i ljudsko društvo nastojeći odgovoriti zahtjevima vremena, prostora i društvenog sustava (Janković, 2004). Možemo reći kako je opće prihvaćena činjenica da je obitelj univerzalno društveni i neizbježan dio ljudskog društva, ali da je njezina institucionalnost upitna, posebno u suvremenim uvjetima kada dolazi do njezine transformacije unutar svoje strukture i funkcije (Ljubetić, 2007). Elkindov (1995) i Staceyev (1993, prema Ljubetić 2007) opisuju obitelj kao ideološki i simbolički konstrukt koji je određen emocionalnim odnosima koji u njemu vladaju zbog čega na obitelj možemo gledati i kao na primarnu emocionalnu i socijalnu zajednicu roditelja i njihove biološke i/ili adoptirane djece koji žive zajedno te obavljaju svoje obiteljske funkcije. „Obitelj je primarna socijalna zajednica, sastavljena od supružnika (otac i majka) i njihove djece, rođene ili usvojene, s eventualno drugim bliskim rođacima (djed i baka ...) ukoliko s njima žive u istom kućanstvu (Rosić, 2005, 81). S pravne strane obitelj se može definirati kao „skup osoba povezanih brakom (ili vanbračnom zajednicom) i srodstvom, između kojih postoje zakonom utvrđena prava i dužnosti“ (Janković, 2008,18). U obitelji kao primarnoj ljudskoj zajednici dijete razvija svoju ličnost. „U njoj pojedinci nalaze toplinu i sigurnost, sklonište iz vanjskog svijeta, bezinteresno darivanje koje im je uskraćeno u vanjskome svijetu (Nimac, 2010, 27). Ukoliko u obitelji vladaju zdravi obiteljski odnosi, topla obiteljska sredina, ukoliko se dijete osjeća sigurnim tada je ispunjen i prvi preduvjet uspješnog razvitka osobnosti djece i mladeži (Rosić, 2005). Za uspješan razvoj emocionalnih, socijalnih i intelektualnih vještina kod djece jako je važna čvrsta emocionalna veza stvorena u djetinjstvu.

Društvo se mijenja, a transformacija društva za sobom nosi i transformaciju obitelji. Društvene, gospodarske, političke, kulturne promjene odražavale su se i na obitelj koja je više-manje uspješno odolijevala izazovima. Sve te promjene zahtijevale su i određenu prilagodbu obitelji na nove inovacije. Tako se obitelj s vremenom mijenja te prilagođava društvenim zahtjevima i potrebama. Iz ovoga je vidljivo kako je obitelj nerazdvojni dio društva te ju stoga ne možemo ni promatrati i objašnjavati izvan njegova konteksta (Ljubetić, 2007). No, iako se uloga obitelji promijenila, ona je ipak još uvijek „primarna društvena zajednica koja ima vitalnu važnost za svakog čovjeka, temelj je njegova ostvarivanja i uključivanja u širu društvenu zajednicu te vrši ulogu povijesnog, vjerskog, kulturnog i generacijskog transfera“ (Nimac, 2010, 26).

2. Roditeljstvo

Roditeljstvo je važna i zahtjevna uloga te ujedno i veliki izazov za svakog roditelja koji sa sobom nosi velike promjene. „Roditeljstvo je općenito stresno, ali i obogaćujuće iskustvo. Među radostima koje im roditeljstvo donosi spominju: ljubav, zabavu, samoispunjenje, zrelost i ponos. Među stresorima su ograničenja osobne i ekonomske slobode i poremećaji bračnog odnosa“ (Delač Hrupelj i sur., 8, 2000). Ono utječe na razvoj i mijenjanje odraslih pojedinaca odnosno njihova identiteta. Dolazak djeteta u obitelj za sobom nosi i određene promjene kao npr. na ponašanje i aktivnosti roditelja, izaziva osjećaje koji mogu biti i pozitivni i negativni. Utječe i na sliku roditelja o sebi, ali i na sliku koju o njima ima sredina (Čudina- Obradović, Obradović, 2006). Roditelji svakodnevno uče kako biti roditelj odnosno biti roditelj znači stalno učiti. Roditeljstvo podrazumijeva niz aktivnosti i vještina pomoću kojih odrasli skrbe o podizanju i odgoju djece. Kada govorimo o roditeljstvu trebamo ga promatrati ovisno o određenom vremenu i prostoru te znati da je ono pod utjecajem povijesnih događanja, demografskih promjena, kulturnih normi i vrijednosti, obiteljskog razvoja i ustroja kao i promjena u socijalnoj organizaciji i strukturi (Ljubetić, 2007). Ono je „neodvojivo i usko povezano s kulturnim shvaćanjima i uvjerenjima o djetinjstvu i realitetu u kojem roditeljstvo egzistira“ (Ljubetić, 2007, 45). To znači da su zadaće i ciljevi roditeljstva promjenjivi odnosno da ovise o određenom socijalnom kontekstu i povijesnom trenutku. Sukladno tome ni očekivanja od roditeljstva nisu uvijek ista, ona se mijenjaju ovisno o društvenim promjenama.

Roditeljstvo, tj. dužnosti i prava roditelja, kao i prava djeteta uređeni su i pravno. Pa tako prema Obiteljskom zakonu roditeljstvo odnosno roditeljska skrb definirana je kao odgovornost, dužnost i prava roditelja s ciljem zaštite djetetovih osobnih i imovinskih prava i dobrobiti, a roditelj se ne može odreći prava na roditeljsku skrb (članak 91). Roditelji su se također dužni skrbiti o zdravlju djeteta, dužni su čuvati i njegovati dijete te se skrbiti o njegovim potrebama (članak 93).

Kada govorimo o roditeljstvu ono se sve do početka 90-ih godina u psihologiji izjednačavalo s majčinstvom dok su u istraživanja utjecaja obitelji i utjecaja roditelja bile uključene samo majke. No, tada se počinje primjećivati i važnost utjecaja oca na dijete preko utjecaja na majku, a s vremenom se sve više isticao i neovisan utjecaj oca na djetetov razvoj kao i specifičan doprinos očinstva. „Otac i majka unose različitu kvalitetu u djetetov život i svatko od njih različito pridonosi razvoju djeteta“ (Klarin, 2006, 30). Dijete treba oba roditelja, a uloga očeva u podizanju djece je nezamjenjiva. Kao rezultat toga posebna važnost se počinje pridavati roditeljstvu očeva i njegovu utjecaju. Očevi su danas sve više uključeni u odgoj svoje djece i

brigu o njima. Razlog tomu je taj što su majke danas također zaposlene, zbog čega je uključivanje oca u odgoj djece i briga za njih sve važnije (Čudina-Obradović, Obradović, 2006). Majke nisu više one koje se „samo“ brinu za djecu, koje ostaju s njima dok očevi idu raditi. Danas su najčešće oba roditelja zaposlena, a kod kuće dijele poslove te tako nestaje podjela na „muške“ i „ženske“ poslove već se podjela poslova zasniva na mogućnostima svakog člana (Stevanović, 2000). Način života i tempo života nameću potrebu za podjelom poslova i sudjelovanjem oba roditelja u odgoju djece kako bi obitelji što lakše funkcionirale. Istraživanja o uključenosti majki i očeva u odgoj i njihovoj brizi za djecu pokazuju da postoje razlike između ova dva oblika roditeljstva u vidu „uključenosti, vrsti dominantnih aktivnosti, prema vrsti i načinu odnosa prema djetetu i specifičnim i različitim učincima i posljedicama koje imaju majčino i očevo bavljenje djetetom“ (Čudina-Obradović, Obradović, 2006, 250).

Postoje različiti motivi za roditeljstvo i teško ih je kategorizirati jer se oni mogu međusobno kombinirati i nadopunjavati. No, ipak ih možemo svrstati u 4 kategorije, a to su: altruistički, nesebični motivi za roditeljstvom; fatalistički motivi; narcistički motivi i instrumentalni motivi.

Altruistički, nesebični motivi za roditeljstvom – naklonost i želja za djecom, potreba za odgajanjem i brigom, za bliskim odnosom s drugim ljudskim bićem.

Fatalistički motivi – stav da su ljudi predodređeni imati djecu: to je zakon prirode, dio ljudske sudbine i postojanja, potreba održanja kontinuiteta ljudskog roda.

Narcistički motivi – očekivanja da će djeca pridonijeti čovjekovu osjećaju samozadovoljstva jer su dokaz muškosti odnosno ženskosti – bioloških, fizičkih i psihičkih potencijala roditelja. Takvi ljudi često žele djecu da bi se dokazali, no teško im je brinuti se za njih. Nikada ne bi niti usvojili dijete.

Instrumentalni motivi – odnose se na korist koju roditelji mogu imati od djece. Dijete je, dakle, sredstvo kojim se postiže određeni cilj (nasljedstvo, osiguranje pod stare dane, sam brak itd. (Delač Hrupelj i sur., 2000, 8).

Na koncu dominantni motiv za roditeljstvom će utjecati, ali i oblikovati samo roditeljstvo. Kako je roditeljstvo podložno promjena isto tako su i motivi za roditeljstvom promjenjivi. Sukladno tome roditeljstvo možemo opisati i kao proces koji u svom razvoju prolazi različite faze. U početnoj fazi, prije rođenja djeteta, partneri su usmjereni jedno na drugo. To je razdoblje kada oni započinju nekakav novi život, odlaze od svojih roditelja i počinju planirati život s djetetom. Kada se dijete rodi roditelji se ponovno trebaju prilagoditi na nov način života odnosno uskladiti

osobne, profesionalne, socijalne i dr. uloge i potrebe s obiteljskim i djetetovim. Partneri obično imaju manje vremena jedno za drugo, roditelji mijenjaju sliku o sebi, postaju svjesni da su oni sada roditelji, ali istovremeno mijenjaju i svoj odnos prema vlastitim roditeljima. Kako dijete odrasta tako roditelji ponovno imaju više vremena jedno za drugo, ali isto tako i za svoje profesionalne karijere. Vrijeme odrastanja vrijeme je i kada roditelji na dijete prenose norme ponašanja i vrijednosti, vrijeme kada se od roditelja očekuje da se više uključe u život svog djeteta sudjelujući u njegovim školskim i izvanškolskim aktivnostima. Roditelji polako počinju shvaćati svoju djecu kao sve samostalnije osobe s vlastitim interesima i željama koje nisu uvijek po volji roditelja. U idućoj fazi roditelji prihvaćaju dijete kao nezavisnu, mladu, odraslu osobu koja je sposobna samostalno donositi odluke, ali i preuzimati odgovornost za iste. Ujedno je to vrijeme kada roditelji uče nove roditeljske vještine kao što je vještina kako pomoći djetetu, a pri tome ga ne siliti na nešto i ne kontrolirati ga. Posljednja faza u roditeljstvu nastupa kada njihova djeca napuste dom, osnuju svoju obitelj, a oni dobiju novu ulogu, ulogu bake i djeda. U toj fazi oni se možemo reći vraćaju na sami početak, uče kako izgraditi svoj brak ili samostalan život. Na temelju navedenog možemo zaključiti kako je roditeljstvo proces koji od roditelja zahtijeva prilagodbu, rast, sazrijevanje kao i stalno učenje (Ljubetić, 2007).

3. Roditelj

Pod terminom roditelj misli se na majku ili oca pa tako govorimo o majčinstvu i/ili očinstvu ili o roditeljstvu kao skupnom pojmu. Dva su tipa roditelja: biološki od kojih dijete nasljeđuje mentalne i tjelesne karakteristike i socijalni roditelji koji ne moraju biti biološki roditelji djeteta, ali se oni skrbe o djetetu i odgajaju ga (World book encyclopedia, 1994, prema Ljubetić, 2007). „Pojam majčinstva i/ili očinstva predstavlja i sasvim određenu ulogu u odnosu na dijete u smislu modela ponašanja koji roditelj za dijete predstavlja, ali i sasvim specifičan osobni doživljaj pojedinca“ (Ljubetić, 2007, 45). Biti roditelj izazovan je zadatak, a za dijete je najvažnije je da se osjeća voljeno, da mu roditelji pruže svu potrebnu ljubav i pažnju kako bi odgoj bio uspješniji. Dijete kojemu roditelji pruže ljubav, potporu, sigurnost bit će sretno i samopouzđano. U životu će se moći nositi s izazovima i preprekama jer znaju da imaju nekoga iza sebe. S druge strane, dijete koje nije osjetilo roditeljsku ljubav, kojega roditelji nisu podupirali i hrabрили u životu neće imati samopouzđanja, bit će mu teže nositi se s preprekama u životu. Stoga je važno da roditelji ozbiljno prihvate svoju ulogu roditelja jer je temelj odgoja u odgovornom roditeljstvu. Tri su roditeljske dužnosti:

1. pozitivan uzor
2. učitelj
3. prijatelj.

Većina ljudi u svom životu ima nekoga za uzora kome se divi i kakvim želi postati. Djeca u roditeljima vide uzor, gledaju njih kako se ponašaju pa se i oni tako žele ponašati. Stoga roditelji trebaju biti pozitivan uzor jer sve ono što roditelji rade ima utjecaja na djecu, pozitivnog ili negativnog. Možemo reći da su roditelji i učitelji jer dijete uči od roditelja, od njihovih djela i ponašanja. Uz to roditelji bi trebali biti i dobri prijatelji svojoj djeci, a to čine onda kada ih prihvaćaju onakvima kakvi oni jesu te im pružiti potporu, hrabriti ih i pomoći da razviju svoje samopouzđanje (Rosić, 2005).

Često pitanje je „kakav bi roditelj trebao biti?“. Postavlja se pitanje je li bolje biti strog ili popustljiv roditelj. Na ovo pitanje teško je odgovoriti odnosno ne postoji neki jedinstven odgovor jer za odgoj djece ne postoji univerzalno pravilo. „Srdačni roditelji, koji se ne boje biti strogi kada je to potrebno, mogu postići dobre rezultate s bilo kojim intenzitetom strogosti ili popustljivosti. S druge strane, strogost dovodi do nemilosrdnosti a popustljivost je izraz plašljivosti, neodlučnosti ili kolebljivosti koja kod svakog može dati loše rezultate“ (Rosić, 2005, 304). U našoj prirodi je da svoje dijete odgajamo onako kako smo i mi sami bili odgajani. No,

ukoliko su naši roditelji bili poprilično strogi što se tiče poslušnosti, ponašanja, iskrenosti vrlo vjerojatno je da ćemo mi biti manje strogi u tim stvarima prema našoj djeci. Sasvim je prirodno da roditelji u odgajanju svoje djece iskustva crpe iz svog djetinjstva, tj. odgoja. Pri tome se s nekim metodama svojih roditelja djelomično slažu, a s nekima ne. Imamo i stroge i popustljive roditelje. Strogi roditelji u svojoj strogoći trebali bi biti umjereni. „Umjereni strogost, koja zahtijeva pristojnost, poslušnost, urednost, toleranciju, ne šteti djeci tako dugo dok to roditelji zahtijevaju na human, ugodan način, pa djeca rastu i razvijaju se sretna i zadovoljna. Strogost roditelja postaje štetna ukoliko se ostvaruje otresitošću, povišenim glasom, prijetnjom, stalnim prigovaranjem, a ne vodi se računa o individualnosti, dobi djeteta i njegovim potrebama i mogućnostima“ (Rosić, 2005, 306). Popustljivi roditelji koji su zadovoljni slobodnijim ponašanjem svojeg djeteta, a dijete je ljubazno također će odgojiti dobru i poslušnu djecu. Često roditelji kažu kako nisu zadovoljni rezultatima odgoja te smatraju da je to zbog toga što su bili previše popustljivi odnosno ne dovoljno strogi. No, uzrok neuspjeha ipak treba tražiti u tome što se roditelji osjećaju krivima ili se jednostavno boje postavljati zahtjeve pred djecu ili u tome da nesvjesno potiču djecu da se ponašaju razmaženo. Znamo da nitko nije savršen, pa tko ne postoje savršena djeca, roditelji ili obitelj. Greške su svakodnevice, a na greškama se uči. Roditelji trebaju prihvatiti da je sasvim normalno pogriješiti i da biti roditelj nije lako nego naprotiv čak ponekad i mukotrпно. Kada to prihvate bit će im lakše biti roditelj (Rosić, 2007). „Savršeno roditeljstvo je roditeljstvo za koje postoji plan. Savršeno roditeljstvo je proces u kojem roditelji sa svim svojim manama i slabostima daju sve od sebe kako bi odgojili sposobnu, odgovornu i sretnu djecu“ (Pantley, 2002, 7).

3.1. Majčinstvo

Prema Obiteljskom zakonu, djetetovom majkom smatra se žena koja ga je rodila (članak 58). Majčinstvo je za žene najvažniji izvor osobnog identiteta (Arendell, 2000, prema Čudina-Obradović, Obradović, 2006). To je vidljivo kod žena koje ne mogu roditi te zbog toga pate, zatim u pritisku od strane društva na ženu da se uda i rodi. „Majčinstvo je temelj osobnog ispunjenja, razvoja i sreće, a istodobno je izvor najvećeg straha, tjeskobe i depresije. Ono donosi osjećaj ispunjenja, ali i ekonomskog tereta, ograničenja slobode i podređenosti.“ (Čudina-Obradović, Obradović, 2006, 255). Majčinstvo je jedinstven doživljaj kojega svaka majka doživljava na svoj način. No, postoje zajedničke aktivnosti koje su bit majčinstva, a to su: njega, zaštita i odgajanje djece odnosno majčinska praksa. Sukladno tome, možemo reći da je majčinski

identitet određen aktivnostima, postupcima i ponašanjem majke odnosno majčinskom praksom. Brojna istraživanja koja se odnose na istraživanje roditeljske uključenosti u odgoj djece i brigu za njih pokazala su da je znatno veća uključenost majke nego oca, a ta razlika potvrđena je u svim kulturama koje su se proučavale. No, u novije vrijeme dolazi do promjena pa je sve primjetnija veća uključenost očeva. Do toga dolazi zbog promjena u načinu života odnosno promjenjivih životnih uvjeta, kao npr. majčina i očeva zaposlenost odnosno nezaposlenost te sve prisutnijih stavova o rodnoj raspodjeli zaduženja u obitelji (Čudina-Obradović, Obradović, 2006).

3.2. Očinstvo

„Pojam otac u prvom redu podrazumijeva odnos u kojem može, a ne mora biti zastupljena biološka sastavnica“ (Čudina-Obradović, Obradović, 2006, 257). Zbog suvremenih demografskih i društvenih pomaka u svijetu, a posebno na Zapadu javljaju se razni oblici pojma otac. To su:

- otac-hranitelj obitelji,
- otac u obitelji dvostrukog hranitelja,
- rastavljeni očevi (koji mogu potpuno preuzeti brigu o djetetu, ili preuzeti zajedničku brigu s majkom, ili preuzeti samo brigu za uzdržavanje, ili se uopće ne brinu za dijete),
- izvanbračni očevi,
- očevi koji preuzimaju djelomičnu brigu za djecu iz prethodnog braka i potpunu brigu za djecu iz novog braka i djecu svoje nove partnerice,
- adolescentski očevi u braku i adolescentski očevi izvan braka s maloljetnicom,
- očevi iz kohabitacijske trajne ili razvrgnute veze (Čudina-Obradović, Obradović, 2006, 257).

Prema Čudina-Obradović, Obradović (2006, 257) četiri su osnovna tipa očeva:

1. muškarci koji žive s maloljetnom djecom,
2. muškarci koji žive odvojeno od svoje maloljetne djece,
3. muškarci koji imaju odraslu i samostalnu djecu,
4. muškarci koji su očevi postali ženidbom (očusi).

Iz ovih podjela vidljivo je preklapanje biološkog, hraniteljskog i odgojnog aspekta. Otac, biološki ili nebiološki (adoptivni), može živjeti s djetetom ili pak odvojeno od njega, može se o djetetu brinuti materijalno ili ne brinuti te biti uključen u odgoj djeteta ili ostati po strani. Ako uzmemo u obzir dva najvažnija aspekta, biološki aspekt i aspekt uključenosti, onda možemo očeve kategorizirati u 4 vrste očinstva:

1. u odgoj uključeni biološki očevi,
2. u odgoj uključeni socijalni očevi.
3. u odgoj ne uključeni biološki očevi,
4. u odgoj neuključeni socijalni očevi (Day, Lewis, O' Brien i Lamb, 2005, prema Čudina-Obradović, Obradović, 2006).

Očinstvo možemo definirati kao „svjesno motiviranu odluku muškarca da preuzme ulogu oca i provede je u djelo aktivnostima brige i uključenosti u odgoj djeteta“ (Čudina-Obradović, Obradović, 2006, 258). A ako ovu definiciju očinstva usporedimo s gore navedenom podjelom možemo zaključiti da neuključeni očevi, biološki ili socijalni, ne ispunjavaju svoju ulogu očinstva.

Ako uspoređujemo doživljaj očinstva s doživljajem majčinstva možemo primjetiti da očevi roditeljstvo doživljavaju drugačije nego majke. Razlog tomu, prije svega, jest veći društveni pritisak na žene da postanu majke nego na muškarce da postanu očevi. Moglo bi se reći da je majčinstvo bitan dio ženinog identiteta, dok je s druge strane očinstvo poželjna, ali ne i nužna uloga muškarca (Walker, 2000, prema Čudina-Obradović, Obradović, 2006).

Prema socijalnoj teoriji učenja, ako uspoređujemo muškarce i žene, muškarci su ti koji imaju manje prilika za socijalizaciju očinske uloge. Razlog tomu je rodna podjela uloga koja započinje još u djetinjstvu (Brayfield, 1995, prema Čudina-Obradović, Obradović, 2006). Zbog toga su muškarci manje pripremljeni za ulogu očinstva i preuzimanje uloge oca. Rođenjem djeteta on preuzima ulogu oca, ali to ne znači da on zaista poznaje očinsku praksu. Otac puni očinski identitet stječe aktivnim uključivanjem u većinu aktivnosti koje obavlja i majka, a kada stekne osnovne vještine i znanja postaje siguran i samopouzdan što mu omogućuje da ostvari svoj doživljaj roditeljstva i roditeljske kompetencije (Čudina-Obradović, Obradović, 2006).

Do pojave obitelji, kakvu poznajemo danas, muškarci su imali ulogu hranitelja obitelji. 60-ih godina prošlog stoljeća dogodio se preokret te su očevi počeli biti aktivni članovi obitelji sudjelujući u obiteljskom životu, a to je za njih bio veliki izazov, trebali su naučiti kako biti

očevi. „Motivacija u vježbanju očinstva su sama djeca: njihova bezuvjetna ljubav i neograničeno povjerenje omogućuju očevima da u izravnoj interakciji razvijaju očinske sposobnosti. Izazov za muškarce danas nije to da moraju pronaći i afirmirati svoju ulogu oca, već da pronađu svoje mjesto u partnerstvu, u kojem se odgovornost i moć podjednako dijele između žena i muškaraca“ (Juul, 2020, 17).

U prvim mjesecima života djeteta majka je ta koja ima glavnu ulogu jer je dijete fizički ovisno o njoj. Otac je aktivno uključen u brigu i odgoj novorođenčeta i pomoć majci. Kasnije kako dijete odrasta sve je važnija i uloga oca. Za dijete je važno da su oba roditelja uključena u odgoj djeteta i da je njihov odnos topao i dobar jer na taj način pridonose uspješnijem formiranju djetetova identiteta, njegov skladan i zdrav razvoj. Odgojni utjecaj oca važan je i za kćer i za sina. Očeva uloga je posebno važna u procesu odrastanja sinova kojima je otac model s kojim se identificiraju. Očeva srdačnost i ljubav utječe na razvoj ličnosti i spolnog identiteta, a manjak istih utječe na to da se sinovi osjećaju manje sigurni, manje samopouzđani i manje prilagođeni. Kako dječaci odrastaju za njih je sve važnija uloga oca. Kako na dječake, isto tako očeva ljubav i srdačnost ima značajan utjecaj i na kćeri. Topao i srdačan odnos oca i kćeri pridonosi samopouzdanju djevojčica i razvoju svijesti djevojčice o njezinoj ženskosti kao i pozitivnom prihvaćanju sebe kao žene (Delač Hrupelj i sur, 2000).

4. Suvremena obitelj

Obitelj kao temeljna društvena jedinica prolazi kroz razdoblje dezintegracije i preobrazbe. „Gospodarski, socijalni i moralni kontekst zapadnog društva proizveo je značajne promjene unutar obitelji (Maleš, 2012, 13). Brojne su društvene, ekonomske i demografske promjene uzrokovale i promjene u obitelji. Te promijene vidljive su u odnosima unutar obitelji, u samoj strukturi, komunikaciji kao i u organizaciji obiteljskog života. Suvremena obitelj ima sve manje članova, više pažnje posvećuje djetetovim potrebama i njegovom odgoju, ali i međusobnim obiteljskim odnosima koji se temelje na međusobnom razumijevanju i povjerenju. Osim toga, suvremena obitelj suočena je s brojnim problemima kao što su nezaposlenost, nesigurna egzistencija, porast broja razvoda brakova, nasilje u obitelji, preopterećenost poslovnim obvezama (Jurčević Lozančić, 2012). Broj razvoda brakova raste, ali isto tako u porastu je i ponovno stupanje u brak odnosno nakon razvoda muškarac ili žena ponovno zasnivaju obitelj. Sve je više različitih tipova obitelji pri čemu „jedini očajnički pokušavaju održati standarde „dobrih starih vremena“ dok drugi iskušavaju nove i plodonosnije načine života u zajednici“ (Juul, 2006, 17). Pojavom liberalizma sve izraženiji je individualizam kao i veća sloboda izbora načina života. „Mijenjaju se uloge muškarca, žene i djece, a što je rezultiralo pojavom nepreglednih promjena u partnerskim i obiteljskim oblicima života (Wilk, 2003, prema Maleš, 2012, 13). „Šezdesetih godina prošlog stoljeća stara neravnoteža zadovoljavanja potreba djece i njihovih roditelja kreće se u suprotnom smjeru - u smjeru popustljivih, postmodernih obitelji, odnosno u smjeru većeg zadovoljenja potreba roditelja. Život u postmodernim obiteljima mnogim roditeljima pruža više mogućnosti u osobnom, profesionalnom i socijalnom životu negoli je to bio slučaj u modernim obiteljima“ (Ljubetić, 2007, 14). I muškarci i žene nastoje ostvariti profesionalne karijere i financijsku dobit, a s druge strane, tradicionalne obiteljske vrijednosti se zanemaruju. „Kultura individualizma u suprotnosti je s vrijednostima i zahtjevima koje traži život u zajednici pa je čestim uzrokom sukoba među partnerima i raspada obitelji (Maleš, 2012, 13). Majke uz ulogu majke preuzimaju i ulogu poslovne žene što uvjetuje promjene u socijalizaciji djeteta. Brigu o djeci sve češće preuzimaju plaćeni profesionalci, tj. profesionalni odgajatelji odnosno roditelji odgoj i socijalizaciju djece povjeravaju institucijama. Jačanje individualizma, tj. interesa za vlastito dobro rezultira time da se „članovi obitelji sve češće nalaze u procjepu između zadovoljavanja vlastitih potreba i želja i onih obiteljskih; između zahtjeva posla i obitelji; između privlačnosti uspona u vlastitoj karijeri i ljepote podizanja djece; između obiteljskih obaveza i odricanja od mnogih drugih zadovoljstava i sl.“ (Pašalić-Kreso, 2004, prema Maleš, 2012, 16). Stoga mladi sve češće odgađaju stupanje u brak, brak i obitelj

nisu im više toliko privlačni. Umjesto toga, posvećuju se obrazovanju i napredovanju u profesionalnom smislu.

Danas imamo različite tipove obitelji stoga je teško je definirati obitelj jer definicije obitelji koje uzimaju brak i krvno srodstvo kao njezine bitne karakteristike više ne pokrivaju sve tipove obitelji.

„Tako u svakodnevnom životu postoje - osim obitelji u kojoj su biološki otac i majka i njihovo dijete/djeca – posvojiteljske obitelji, obitelji u kojima je samo jedan roditelj biološki, rekonstruirane obitelji, tj. novi brak nakon razvoda, jednoroditeljske obitelji (kao posljedica razvoda braka, smrti, izvanbračne zajednice, vlastite odluke da se ima dijete, ali ne i partner), udomiteljske obitelji, višegeneracijske obitelji, samačka kućanstva, istospolne i surogat obitelji, obitelji u kojima jedan roditelj zbog prirode posla duže vrijeme boravi izvan mjesta stanovanja (pomorci i sl.), a poseban izazov za stručnjake su tzv. kalendarske obitelji, gdje dijete živi jedan dio godine s jednim, a drugi dio s drugim roditeljem“ (Maleš, 2012, 14).

5. Pojam suvremenog roditeljstva

Kao i obitelj, i roditeljstvo je bilo izloženo brojnim promjenama tijekom povijesti društvenog razvoja. „U roditeljstvu se mnogo toga promijenilo, no ono što polako, ali uporno postaje konstanta (od kraja 18. stoljeća) jest roditeljska želja da se na najbolji mogući način odgovori djetetovim potrebama, očekivanjima društva i svojim osobnim, te odgoji zdravo i kompetentno dijete sposobno za život u zajednici u kojoj pripada“ (Ljubetić, 2012, 99). Tradicionalno shvaćanje roditeljstva roditeljstvo poistovjećuje s majčinstvo s naglaskom na to da je on nerazdvojan dio ženina, a ne muškarčeva identiteta, dok je uloga oca u ispunjavanju roditeljstva materijalna i psihološka pomoć ženi-majci. Za razliku od takvog tradicionalnog shvaćanja, suvremeno roditeljstvo može se opisati kao ravnopravno roditeljsko partnerstvo (Deutsch, 2001, prema Čudina-Obradović, Obradović, 2006). Ravnopravni roditelji odupiru se tradicionalnim društvenim pritiscima, stereotipima i rodno podijeljenim ulogama. Oni naglasak stavljaju na dogovor te se zajednički dogovaraju o podijeli dužnosti i poslova oko djece, s djecom i zbog djece. Pri tome se ne vode po načelu muških i ženskih poslova nego prema načelu svrishodnosti, ekonomičnosti i pravedne raspodjele napora i vremena. Od današnjih očeva očekuje se da znaju o djeci i njihovim potrebama te da aktivno sudjeluju u životu svoje djece. Jedan od razloga za to je taj što današnje obitelji imaju manje djece nego nekadašnje obitelji što onda ostavlja dovoljno prostora za individualne potrebe svakog djeteta posebno. Osim toga puno žena, majki su zaposlene pa se i poslovi i briga oko djece dijele između oca i majke. Ovakav način ravnopravne podjele roditeljskih dužnosti pridonosi boljem doživljaju roditeljstva kod oba roditelja. Na taj način oba su roditelja zadovoljnija, majka zbog potpore i sudjelovanja muža, a muž jer se ne osjeća isključenim u majčinskoj praksi (Čudina-Obradović, Obradović, 2006).

Uloga roditelja u djetetovu životu oduvijek je imala posebno značenje za njegov razvoj i odgoj, emocionalnu sigurnost, socijalnu kompetentnost te kasnije intelektualno postignuće. Za socijalizaciju djeteta i razvoj djeteta u samostalnu osobu važna je obitelj i roditelji kao glavni akteri cjelokupnog procesa djetetova razvoja i odgoja (Jurčević Lozančić i Kunert, 2015). Suvremeno shvaćanje roditeljstva polazi od toga da roditeljstvo nije „vreća vještina“ koju bi roditelji trebali posjedovati nego se na roditelje gleda kao na učenike koji uče od svoje djece i iz ostalih izvora u svome okruženju (McDermont, 2008, prema Ljubetić 2012, 100). Učenje roditelja od djece i obrnuto, djece od roditelja temeljno je obilježje suvremenog roditeljstva. Biti roditelj nije lako, a kako bi suvremeni roditelji uspješno odgovorio odgovornoj roditeljskoj ulozi trebali bi stalno učiti, mijenjati se i razvijati svoje kompetencije.

5.1. Suvremeni odgoj

Današnji odgoj vrlo je zahtjevan. Uslijed razvoja individualizma i demokratizacije odnosa u društvu, ali i novih znanstvenih spoznaja o djetetu, došlo je do promjena u shvaćanju djeteta kao i u shvaćanju djeteta, odgojnim ciljevima i postupcima. Djeca imaju svoja prava, a država je ta koja treba jamčiti ta prava, a roditelji su zakonski odgovorni za svoje postupke prema djetetu. Nekad se težilo da se dijete odgoji i pripremi za život u zajednici, za suradnju, dijeljenje s drugima, za odgovornost prema drugima dok se danas dijete uči i odgaja da ono bude nezavisno o drugima. Nekadašnju paradigmu poslušnosti zamijenila je paradigma odgovornosti. Tako se pred roditelje stavlja zahtjev da svoju djecu odgajaju za odgovornost, kreativnost i kritičko mišljenje. Ove promjene za sobom nose i nužnu promjenu u odgojnim postupcima. Stručnjaci danas na promjene u obitelji i obiteljskom životu gledaju sa dva stajališta, pesimističkog i optimističkog. Tako pesimisti smatraju da nestanak očeva autoriteta i majka koja je zaposlena te zapašta djecu negativno djeluju na razvitak djeteta. Kod njih postoji strah od opasnost da se članovi obitelji međusobno guše sebičnošću i posesivnošću, da institucije preuzimaju funkcije roditelja dok se odgovornost roditelja za djecu smanjuje. S druge strane optimisti smatraju kako je obitelj danas stabilna, da su odnosi u obitelji humaniji te da članovi obitelji imaju više razumijevanja jedni za druge (Gajer-Piacun, 1978). Njega, strukturiranost roditeljstva (postavljanje granica), prepoznavanje djetetovih potreba i osnaživanje djeteta četiri su najvažnija elementa za roditeljstvo (Pećnik, 2008, prema Maleš, 2012). Najvažnije je, s čime se slaže većina suvremenih autora, da roditelji djeci postavljaju jasne granice te da mu osiguraju okruženje i uvjete za stjecanje životno važnih vještina. Djecu treba pustiti da u svakodnevnim situacija donose odluke, rješavaju probleme, ali i preuzmu odgovornost za svoje odluke i postupke. Neki roditelji smatraju kako su zabranom tjelesnog kažnjavanja izgubili svoj autoritet, a drugi da su demokratske odnose zamijenili pretjeranom popustljivošću i dječjom anarhijom. Tu su i roditelji koji su sudbinu svoga djeteta uzeli u svoje ruke, organiziraju dan djetetu, ispunjavaju ga obavezama, uz stalni nadzor zbog čega dijete nema mogućnost razvoja samostalnosti, a roditelji inzistiraju na uspješnosti (Maleš, 2012). Možemo reći da su se dogodile pozitivne promjene u odnosima roditelja i djece. ...“dijete je ravnopravni član koji od obitelji dobiva određene ideje, temeljna pravila ponašanja, ali ima pravo i na vlastito izražavanje i djelovanje“ (Jurčević Lozančić, 2011, 141). Osim toga, djetetu je živeći uz majku i oca omogućeno zadovoljavanje osnovnih tjelesnih, egzistencijalnih, psiholoških potreba. Upravo ta naglašena orijentacija prema komunikaciji karakterističnoj za suvremenu obitelj, brizi za dijete i kvalitetnije životne sadržaje

rezultira i kvalitetnijom skrbi za dijete. Karakteristike suvremene obitelji koje je čine otpornom su:

1. prilagodljivost i razumijevanje
2. jasne uloge i komunikacija
3. poticanje autonomije i samostalnog razvoja pojedinca
4. poticanje moralnih i etničkih smjernica odgoja (Golombok, 2000, prema Jurčević Lozančić, 2012, 141).

Možemo zaključiti kako je današnji odgoj zapravo vrlo zahtjevan te od roditelja, osim odricanja, vremena, strpljenja i razumijevanja djeteta, traži i određena znanja i vještine. Teško je udovoljiti zahtjevima suvremenog odgoja ako roditelji svoja znanja i vještine temelje na nasljeđu vlastitih roditelja. „Kompetentan roditelj poznaje razvojne potrebe djeteta, pruža kvalitetan odgoj, zna odabrati, za svoje dijete, odgovarajuće izvanobiteljske utjecaje, shvaća važnost i sposoban je za razvijanje partnerstva s onima koji izvan obitelji skrbe o njegovu djetetu, odgajaju ga i obrazuju“ (Maleš, 2012, 15). Mnogo je zahtjeva koji su postavljeni pred roditelje. Djeca zahtijevaju tjelesnu brigu, zaštitu i sigurnost, odgoj, određene materijalne uvjete za nesmetan razvoj, razumijevanje, potporu i ohrabrivanje u svom razvoju. Osim toga potrebno ih je usmjeriti i u iskazivanju topline i zahtjevnosti, uspostavljanju ravnoteže moći, stjecanju vještina komunikacije i rješavanja sukoba na društveno prihvatljiv način (Arendell, 1997, prema Ljubetić, 2007).

6. Roditeljski stilovi odgoja

„Roditeljski stil odnosi se na emocionalni kontekst unutar kojeg se ostvaruje interakcija djeteta i roditelja te je definiran različitim dimenzijama“ (Raboteg-Šarić i sur., 2011, 374). Za model roditeljskih odgojnih stilova ključne su dvije dimenzije roditeljstva. Prva se odnosi na emocionalnu toplinu i razumijevanje odnosno na količinu podrške, ljubavi i ohrabivanja koju roditelji pružaju djetetu. Roditeljska toplina definira se i kao „manifestno ponašanje roditelja prema djetetu koje rezultira osjećajem ugone u prisutnosti roditelja i uključuje svjesnost djeteta da je prihvaćeno kao osoba“ (Rollins i Thomas, 1979, prema Klarin, 2006, 25). Druga dimenzija odnosi se na roditeljski nadzor i zahtjeve odnosno na to u kolikoj mjeri roditelji očekuju zrelo i odgovorno ponašanje od svog djeteta i u kolikoj ga mjeri nadziru (Raboteg-Šarić i sur., 2002). Diana Baumrind (1967) definirala je tri roditeljska stila: autoritaran, autoritativan i permisivni stil. Za nju je roditeljski nadzor odnosno kontrola najvažniji element roditeljske funkcije te je ona na temelju toga i definirala tri različita roditeljska stila. Kasnije su Maccoby i Martin (1983) proširili njezinu tipologiju. Oni su nadzor preimenovali u zahtjevnost te uveli dimenziju topline odnosno osjetljivosti roditelja na potrebe djeteta (Čudina- Obradović, Obradović, 2006). Kombinacijom ovih dimenzija dobili smo četiri opća stila roditeljstva: autoritaran, permisivan, autoritativan i indiferentan. „Svaki od roditeljskih stilova odražava kvalitativno različite obrasce roditeljskih vrijednosti, postupaka i ponašanja, kao i različit odnos dimenzija zahtjevnosti (nadzor i zahtjevi) i responzivnosti (emocionalne topline)“ (Baumrind, 1991, Maccoby i Martin, 1983, prema Raboteg-Šarić i sur., 2011, 374).

Roditeljski stilovi se dovode u svezu s ponašanjem djece. Tako će roditelji vještim kombiniranjem prihvaćanja i razumijevanja djeteta, postavljanjem opravdanih zahtjeva pred njega te kontroliranjem tih zahtjeva izgraditi autoritet te će se dijete osjećati sigurnim i imat će osjećaj povjerenja u roditelje. Takav autoritet koji se temelji na poštovanju, ljubavi i povjerenju je i potreban za uspješan odgoj djeteta. Uzoran, pravedan i dosljedan roditelj steći će poštovanje i povjerenje svoga djeteta.

6.1. Autoritaran roditeljski stil

„Autoritaran (autokratski, kruti-strogi) odgojni roditeljski stil obuhvaća opće prilike u kojima roditelji od djeteta mnogo očekuju i strogo ga nadziru, a djetetu ne daju dovoljno topline i potpore“ (Čudina- Obradović, Obradović, 2006, 268). Kod ovakvog stila roditelji su ti koji imaju autoritet, a djeci postavljaju nerealne visoke zahtjeve i određuju pravila koja ne treba objašnjavati. Ukoliko djeca prekrše neka od pravila obično budu kažnjena, često i tjelesno.

Glavni odgojni ciljevi su učenje samokontrole i poslušnosti. Odnos između roditelja i djeteta je odnos nadređenosti i podređenosti. Ovaj stil pogodan je pogodan je za razvoj osobina kao što su agresivnost, ćudljivost te niska razina tolerancije na frustraciju, a djeca koja žive u takvom autokratskom okruženju su vrlo često sklona promjenama raspoloženja, povučena su, nevesela, razdražljiva. Kada govorimo o autoritarnosti onda možemo govoriti o postojanju dva monologa, a to su monolog djeteta i monolog roditelja koji se međusobno ne susreću (Pernar, 2010).

6.2. Autoritativan roditeljski stil

„Autoritativan (demokratski-dosljedan) obuhvaća prilike u kojima roditelji postavljaju na dijete velike zahtjeve, određuju granice i provode nadzor, ali djetetu pružaju veliku toplinu i potporu. Glavni su odgojni ciljevi razviti djetetovu znatiželju, kreativnost, sreću, motivaciju i samostalnost“ (Čudina- Obradović, Obradović, 2006, 268). Roditelji kod kojih prevladava ovaj stil imaju ulogu savjetnika, a ne nadzornika svoje djece te otvoreno pokazuju ljubav, potporu djetetu, ali u okviru zadanih ograničenja. Postavljene granice i pravila su djetetu jasno objašnjena. Ovaj roditeljski stil ujedno je i najpoželjniji jer stvara optimalan socijalizacijski kontekst za dijete (Bornstein, 2002, prema Raboteg-Šarić i sur., 2011). Nekoliko je objašnjenja zbog kojih se autoritativan roditeljski stil istoče kao najadekvatniji te zbog kojih je on povezan sa zdravim razvojem djece. Kao prvo, autoritativno roditeljstvo karakterizira optimalan odnos dimenzija zahtjevnosti i emocionalne topline što djeci omogućuje priliku za razvoj samopouzdanja i samostalnosti uz poštivanje postavljenih granica. Drugo, autoritativno roditeljstvo potiče djecu da budu aktivna, tj. sudjeluju u verbalnom razgovoru i raspravama te na taj način pridonosi intelektualnom i kognitivnom razvoju što je opet temelj za razvoj socijalnih kompetencija (Rueter i Conger, 1998, prema Raboteg-Šarić i sur., 2011). „Treće, toplina i roditeljska uključenost koju pružaju autoritativni roditelji čine djecu podložnom roditeljskom utjecaju čime se omogućuje učinkovitija socijalizacija“ (Darling i Steinberg, 1993, prema Raboteg-Šarić i sur., 2011, 375). Djeca koja su rasla u okruženju autoritativnih roditelja imaju pozitivnu sliku o sebi, razvijenijih su socijalnih vještina, razvijaju pozitivne oblike ponašanja (Klarin, 2006). To potvrđuju i rezultati istraživanja koje je provela Baumrind (1971) te je došla do zaključka kako su najkompetentnija i najmanje sklona problemu s drogama upravo djeca autoritativnih roditelja. Raboteg-Šarić i Brajša-Žganec (2000) također su svojim istraživanjem potvrdile isto, odnosno ustanovile su da su djeca autoritativnih roditelja manje eksperimentirala s pušenjem te su se rjeđe problematično ponašala u školi (Ljubetić, 2012).

6.3. Permisivan roditeljski stil

„Permisivan (prepopustljiv) roditeljski odgoj obuhvaća prilike u kojima roditelji od djece traže malo i provode slabu kontrolu, ali im daju veliku toplinu i potporu“ (Čudina- Obradović, Obradović, 2006, 269). Dakle, razina nadzora je vrlo niska, pravila ponašanja nisu jasno definirana zbog čega su djeca često nezrela i impulzivna. Što se tiče postavljanja i ispunjenja zahtjeva roditelji su u tom smislu vrlo fleksibilni što djetetu onemogućuje stjecanje normi i pravila ponašanja (Klarin, 2006). Dijete se osjeća voljeno prihvaćeno, uvažavaju se njegova mišljenja, slobodno je i ima moć, a s druge strane roditelji gube moć u smislu vođenja usmjeravanja djeteta (Koller-Trbović, 1994). Roditelji udovoljavaju svim zahtjevima djece, no to nije dobro za djecu budući da prevelika sloboda kod djece izaziva nesigurnost, nesnalaženje u granicama te uzrokuje impulzivno i agresivno ponašanje kod djeteta. Osim toga, djeca su često depresivna, nezadovoljna i s osjećajem odbačenosti te se često uključuju u antisocijalne aktivnosti mladih (uživanje droge i alkohola, vandalizam). Svojim su istraživanjem Raboteg-Šarić i Brajša-Žganec (2000) ustanovile kako su slabiji roditeljski nadzor te manja potpora bili povezani sa svim ispitivanim oblicima neprimjerenog ponašanja djece odnosno s učestalijim problematičnim ponašanjem u školi, devijantnim ponašanjem, pušenjem i konzumiranjem alkohola (Ljubetić, 2012).

6.4. Zanemarujući roditeljski stil

Zanemarujući (zapuštajući) roditeljski odgoj odnosi se na prilike roditeljstva unutar kojih se na dijete postavljaju mali zahtjevi, ono nema nadzora, ali niti topline i potpore“ (Čudina-Obradović, Obradović, 2006, 269). „Ovi roditelji zadovoljavaju svoje potrebe za slobodnim odlučivanjem i oslobađanjem od odgovornog roditeljstva, dok potrebe djeteta ostaju nezadovoljene“ (Koller-Trbović, 1994, 129). Ovakvi roditelji nemaju previše vremena da se brinu za djecu ili ih emocionalno odbacuju. Djeca nemaju nadzora, a roditelji ne znaju gdje su im djeca su ni što rade. Budući da nema baš odnosa između roditelja i djece, djeca razvijaju neprijateljstvo i otpor zbog čega ne uspijevaju steći društvenu kompetenciju.

METODOLOGIJA

7. Cilj i problem istraživanja

Cilj istraživanja je ispitati koji roditeljski stil prevladava među ispitanicima te utvrditi razlike među roditeljskim stilovima s obzirom na spol i dob na temelju podataka dobivenih analizom anketnog upitnika.

Problem istraživanja je ispitati povezanost sociodemografskih obilježja ispitanika sa stilom odgoja.

Pri tome su definirane sljedeće varijable:

-nezavisne varijable se odnose na sociodemografska obilježja ispitanika (spol, dob, završeni stupanj obrazovanja, bračni status, radni odnos, pozicija/redosljed djeteta u obitelji)

-zavisne varijable odnose se na odgojne postupke roditelja od kojih se svaki odnosi na jedan roditeljski stil.

7.1. Hipoteze istraživanja

H1 - očekuju se statistički značajne razlike u roditeljskim stilovima s obzirom na sociodemografske varijable (spol, dob, pozicija/redosljed djeteta u obitelji)

H2- očekuje se da će prevladavati popustljivi stil roditeljstva.

H3 – očekuje se statistički značajna razlika u odgojnim postupcima s obzirom na sociodemografske varijable.

7.2. Sudionici istraživanja

U istraživanju su sudjelovali roditelji učenika šestih razreda OŠ „August Cesarec“ u Ivankovu. Uzorak je obuhvaćao 55 ispitanika od kojih je 35 žena, a 20 muškaraca u dobi od 31 do 59. godine.

7.3. Postupak

Anketno istraživanje provedeno je tijekom ožujka, 2021. godine. Rezultati dobiveni anketnim upitnikom obrađeni su u SPSS-u, koristeći se deskriptivnom i inferencijalnom statistikom. Tvrdnje vezane za roditeljske stilove nastale su prevođenjem na hrvatski jezik upitnika

Authoritative, authoritarian, and permissive parenting practices: Development of a new measure. *Psychological Reports*, 77, 819-830), „Autoritativni, autoritarni i permisivni roditeljski stilovi: Razvoj nove mjere (Robinson, C., Mandleco, B., Olsen, S. F., & Hart, C. H., 1995).

7.4. Instrument

Prikupljanje podataka provedeno je anketnim upitnikom, koji je preveden s engleskog jezika za potrebe ovog istraživanja. Upitnik se sastojao od dva dijela. Prvi dio anketnog upitnika odnosio se na sociodemografska obilježja ispitanika, spol, dob, završeni stupanj obrazovanja, bračni status, radni odnos, pozicija/redosljed djeteta u obitelj. Pitanja su zatvorenog tipa te jedno pitanje otvorenog tipa. Drugi dio anketnog upitnika odnosio se na odgojne postupke roditelja od kojih se svaki odnosi na jedan roditeljski stil. Sastojao se od pitanja zatvorenog tipa na koje su ispitanici odgovarali prema Likertovoj skali od pet stupnjeva (1 – nikad, 2 – rijetko, 3 – ponekad, 4 – često, 5 – uvijek). Pitanja vezana za drugi dio anketnog upitnika grupiraju se u tri skupine, a to su: autoritarni roditeljski stil, autoritativni roditeljski stil i permisivni roditeljski stil.

Tvrdnje vezane uz autoritarni stil jesu: 1. *Kada me dijete pita zašto mora nešto učiniti, kažem mu da je to zato što sam ja tako rekao, jer sam ja roditelj ili jer tako želim.* 2. *Kažnjavam svoje dijete oduzimajući mu privilegije (npr. TV, igre, posjećivanje prijatelja).* 3. *Vičem kada ne odobravam ponašanje svoj djeteta.* 4. *Imam izljeve bijesa prema djetetu.* 5. *Udaram svoje dijete kada mi se ne sviđa njegovo ponašanje.* 6. *Koristim kritiku kako bi poboljšao ponašanje svog djeteta.* 7. *Koristim prijetnje u obliku kazne bez opravdanja.* 8. *Kažnjavam dijete uskraćivanjem pokazivanja emocija prema njemu (npr. poljubaca, maženja).* 9. *Otvoreno kritiziram dijete kada ne dostigne moja očekivanja.* 10. *Teško mijenjam način na koji moje dijete misli ili kako se osjeća.* 11. *Imam potrebu ukazivati na već prošle probleme u ponašanju djeteta kako bi bio siguran da ih neće ponoviti.* 12. *Podsjećam dijete da sam ja njegov roditelj.* 13. *Podsjećam dijete na sve stvari koje radim ili koje sam napravio za njega.*

Tvrdnje vezane uz autoritativni stil jesu: 1. *Reagiram na potrebe i osjećaje svojeg djeteta.* 2. *Uzimam u obzir želje svojeg djeteta prije nego što ga zamolim da nešto učini.* 3. *Otvoreno kažem djetetu kako se osjećam kada se ponaša dobro/loše.* 4. *Potičem dijete da razgovara o svojim osjećajima i problemima.* 5. *Potičem dijete da slobodno izražava svoje mišljenje, čak i kada se ne slaže sa mnom.* 6. *Objašnjavam djetetu razloge zbog koji nešto očekujem od njega.* 7. *Pružam utjehu i razumijevanje kad je moje dijete uznemireno.* 8. *Pohvaljujem svoje dijete.* 9. *Uzimam u*

obzir želje djeteta kada planiram obiteljske aktivnosti (putovanja, praznici, itd.) 10. Poštujem djetetovo mišljenje i potičem ga da ga izražava. 11. Prema djetetu se ponašam kao prema ravnopravnom članu obitelji. 12. Djetetu dajem razloge zbog kojih nešto očekujem od njega. 13. Ugodno mi je kada sam sa svojim djetetom.

Tvrđnje vezane uz permisivni stil jesu: 1. Teško mi je disciplinirati moje dijete. 2. Popuštam djetetu kada se pobuni oko nečega. 3. Razmazio/la sam svoje dijete. 4. Ignoriram loša ponašanja svog djeteta.

8. Rezultati istraživanja

8.1. Sociodemografski podaci

U istraživanju je sudjelovalo 55 ispitanika – roditelja učenika 6.a, 6.b, 6.c razreda OŠ „August Cesarec“ u Ivankovu, od kojih je 35 žena (63,6%) te 20 muškarca (36,4%).

Tablica 1. Spol ispitanika

	N	%
ženski	35	63,6
muški	20	36,4
Ukupno	55	100,0

Od ispitanika najmlađi je star 31 godinu, a najstariji 59 godina. Najveći postotak ispitanika, 56,4 % (N=31) starosti je od 31 do 40 godine, a najmanji postotak ispitanika, 12,7% (N=7) starosti je od 51 do 60 godine.

Tablica 2. Dob ispitanika

	N	%
31-40	31	56,4
41-50	17	30,9
51-60	7	12,7
Ukupno	55	100,0

Od ukupnih 55 ispitanika njih 3,6 % (N=2), 90,9 % (N=50) završilo je srednju školu, a 5,5% (N=3) fakultet ili akademiju.

	N	%
osnovna škola	2	3,6
srednja škola	50	90,9
fakultet	3	5,5
Ukupno	55	100,0

Tablica 3. Završeni stupanj obrazovanja

Najveći postotak ispitanika je oženjen/udana, 92,7%, (N=51), razvedenih je 3,6 %, (N=2), neoženjenih/neudanih je 1,8%, (N=1), a u izvanbračnoj zajednici je 1,8%, (N=1).

Tablica 4. Bračni status ispitanika

	N	%
oženjen/udana	51	92,7
neoženjen/neudana	1	1,8
izvanbračna zajednica	1	1,8
razveden/a	2	3,6
Ukupno	55	100,0

Od 55 ispitanika njih 60,0%, (N=33) su zaposleni, nezaposlenih je 29,1%, (N=16), samozaposlenih je 3,6%, (N=2), a umirovljenika/ica je 7,3%, (N=4).

Tablica 5. Radni odnos ispitanika

	N	%
zaposlen/a	33	60,0
nezaposlen/a	16	29,1
samozaposlen/a	2	3,6
umirovljenik/ica	4	7,3
Ukupno	55	100,0

Od 55 djece 40 %, (N=22) djece je najmlađe dijete u obitelji, 29,1%, (N=16) je srednje dijete u obitelji, 23,6%, (N=13) je najstarije dijete u obitelji, 7,3%, (N=4) je jedinac/ica.

Tablica 6. Pozicija/ redoslijed djeteta u obitelji

	N	%
jedinac/ica	4	7,3
najmlađe dijete u obitelji	22	40,0
srednje dijete u obitelji	16	29,1
najstarije dijete u obitelji	13	23,6
Ukupno	55	100,0

8.2. Rezultati t-testa za nezavisne uzorke

8.2.1. Rezultati t-testa s obzirom na spol ispitanika

Rezultati t-testa roditeljskog stila s obzirom na spol ispitanika pokazali su da nema statistički značajne razlike u roditeljskom stilu s obzirom na spol.

Tablica 7. Roditeljski stil s obzirom na spol ispitanika

	Spol	N	AS	SD	T
Autoritativan	Ženski	35	4,2702	,40359	1,57
	Muški	20	4,0769	,49664	
Autoritaran	Ženski	35	2,2769	,45016	,214
	muški	20	2,2500	,44636	
Popustljiv	Ženski	35	1,8286	,52430	-1,83
	muški	20	2,0750	,38984	

Bilješka * $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

8.2.2. Rezultati t-testa s obzirom na dob ispitanika

Prije analize rezultata pomoću t-testa varijabla dob rekodirana je u dvije skupine, skupina 1 31-40 i skupina 2 – 41-60. Rezultati t-testa roditeljskog stila s obzirom na dob ispitanika pokazali su da nema statistički značajne razlike u roditeljskom stilu s obzirom na dob.

Tablica 8. Roditeljski stil s obzirom na dob

	Dob	N	AS	SD	t
Autoritativa n	31-40	31	4,1861	,40935	-,259
	41-60	24	4,2177	,49604	
Autoritaran	31-40	31	2,2953	,41094	,535
	41-60	24	2,2308	,49176	
Popustljiv	31-40	31	1,8145	,43764	,720
	41-60	24	2,0521	,53150	

Bilješka * $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

8.2.3. Rezultati jednosmjerne analize varijance

Jednosmjernom analizom varijance utvrđena je statistički značajna razlika u autoritativnosti s obzirom na redosljed djeteta u obitelji [$F(3,51)=3,195$, $p=0,031$] pri čemu autoritativni stil roditeljstva prevladava kod roditelja najmlađe djece ($AS=4,34$, $p < 0,01$), a najmanje prevladava kod roditelja srednjeg djeteta ($AS=3,93$, $p < 0,01$).

Tablica 9. Roditeljski stil i redosljed djeteta u obitelji

		N	AS	SD	Minimu m	Maximu m	F
Autoritati van	jedinac/ica	4	4,2102	,41147	3,61	4,54	3,195*
	najmlađe dijete u obitelji	22	4,3462	,42780	3,08	5,00	
	srednje dijete u obitelji	16	3,9327	,47491	3,15	4,69	
	najstarije dijete u obitelji	13	4,2781	,32566	3,77	4,69	
	Ukupno	55	4,1999	,44513	3,08	5,00	

Bilješka: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$; $p < 0,001^{***}$

8.3. Opis roditeljskih stilova

Deskriptivnom statistikom utvrđeno je da su roditelji u prosjeku ostvarili 4,19 boda na skali autoritativnosti. Na skali autoritarnosti roditelji su ostvarili 2,26 bodova, a na skali popustljivosti ostvarili su samo 1,91 bod.

Tablica 10. Stilovi roditeljstva

	N	Minimum	Maximum	AS
Autoritativan	55	3,08	5,00	4,1999
Autoritaran	55	1,46	3,31	2,2671
Popustljiv	55	1,00	3,50	1,9182
	55			

8.3.1. Rezultati t-testa odgojnih postupaka u odnosu na spol

T-testom za nezavisne varijable utvrđena je statistički značajna razlika u odgojnim postupcima roditelja: pokušavam promijeniti djetetovo mišljenje ili osjećaje o nekome ili nečemu, ugodno mi je kad sam sa svojim djetetom, fizički kažnjavam svoje dijete kada mi se ne sviđa njegovo ponašanje u odnosu na spol. Kod ostalih varijabli nije utvrđena statistički značajna razlika. Prema dobivenim rezultatima utvrđeno je da majke više fizički kažnjavaju svoje dijete

kad im se ne sviđa djetetovo ponašanje (AS=1,23) od očeva (AS=1,00). Ostali podaci prikazani su u tablici.

Tablica 11. Odgojni postupci roditelja u odnosu na spol

	Spol	N	AS	SD	T
Pokušavam promijeniti djetetovo mišljenje ili osjećaje o nekomu ili nečemu.	Ženski	35	2,09	,951	-3,498**
	muški	20	2,90	,553	
Ugodno mi je kad sam sa svojim djetetom.	Ženski	35	4,91	,284	1,218*
	Muški	20	4,80	,410	
Fizički kažnjavam svoje dijete kada mi se ne sviđa njegovo ponašanje.	Ženski	35	1,23	,646	1,577**
	Muški	20	1,00	,000	

Bilješka: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$; $p < 0,001^{***}$

8.3.2. Rezultati t-testa odgojnih postupaka u odnosu na dob

Prije analize rezultata pomoću t-testa varijabla dob rekodirana je u dvije skupine, skupina 1 - 31-40 i skupina 2 – 41-60. T-testom za nezavisne varijable utvrđena je statistički značajna razlika u odgojnim postupcima roditelja: u ignoriranju roditelja na loša ponašanja svog djeteta, u popuštanju djetetu kada se pobuni oko nečega, u razmaženosti djeteta, u podsjećanju djeteta na stvari koje čine ili su učinili za njega, u kažnjavanju djeteta uskraćivanjem emocionalne prisnosti, u pružanju utjehe i razumijevanja u odnosu na dob. Kod ostalih varijabli nije utvrđena statistički značajna razlika. Prema dobivenim rezultatima, utvrđeno je da roditelji starosti 41-60 (AS=1,42) više ignoriraju loša ponašanja svog djeteta od roditelja starosti 31-40 (AS=1,13). Ostali podaci prikazani su u tablici.

Tablica 12. Odgojni postupci roditelja u odnosu na dob

	Dob	N	AS	SD	t
Ignoriram loša ponašanja svog djeteta.	31-40	31	1,13	,341	-2,110**
	41-60	24	1,42	,654	

Popuštam djetetu kada se pobuni oko nečega.	31-40	31	1,97	,752	-,638*
	41-60	24	2,13	1,076	
Razmazio/la sam svoje dijete.	31-40	31	2,19	1,078	-2,792*
	41-60	24	2,96	,908	
Podsjećam dijete na stvari koje činim ili koje sam učionio/la za njega.	31-40	31	2,03	,836	-,769*
	41-60	24	2,25	1,260	
Kažnjavam dijete uskraćivanjem emocionalne prisnosti (npr. poljubaca, maženja).	31-40	31	1,06	,359	-1,981***
	41-60	24	1,33	,637	
Kada je moje dijete uznemireno pružam mu utjehu i razumijevanje.	31-40	31	4,52	,508	-1,993*
	41-60	24	4,79	,509	

Bilješka: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$; $p < 0,001^{***}$

9. Rasprava

Provedeno istraživanje bavi se ispitivanjem dominantnog stila roditeljstva među ispitanicima u odnosu na sociodemografske varijable (spol, dob, pozicija/redosljed djeteta u obitelji) te razlikama u odgojim postupcima s obzirom na sociodemografske varijable. Cilj ovog istraživanja je utvrditi koji roditeljski stil prevladava te koje su razlike u stilovima roditeljstva s obzirom na spol i dob.

H1 - očekuju se statistički značajne razlike u roditeljskim stilovima s obzirom na sociodemografske varijable (spol, dob, pozicija/redosljed djeteta u obitelji).

Rezultati ovog istraživanja nisu pokazali statistički značajnu razliku u roditeljskim stilovima s obzirom na spol roditelja. Rezultati istraživanja (Russell, A., Aloa, V., Feder, t., Glover, A., Miller, H., Palmer, G., 2011) pokazuju kako postoji statistički značajna razlika između stilova roditeljstva u odnosu na spol pri čemu su majke više autoritativne dok su očevi više autoritarni i permissivni. Rezultati istraživanja nisu pokazali statistički značajnu razliku vjerojatno zbog malog broja ispitanika. No, iz tablice se može iščitati kako se rezultati mogega istraživanja djelomično podudaraju s navedenim istraživanjem. Rezultati istraživanja pokazali su kako su majke (AS=4,27) autoritativnije od očeva (AS=4,07). Zatim da su očevi (AS=2,07) više popustljiviji od majki (1,82), što potvrđuje i istraživanje (Božiković, T., Reić Ercegovac, I., Kalebić Jakupčević, K., 2020). Što se tiče autoritarnosti rezultati su pokazali su da su majke (AS=2,27) za nijansu autoritarnije od očeva (AS=2,25).

Rezultati ovog istraživanja također nisu pokazali statistički značajnu razliku ni u odnosu na dob roditelja, a ove rezultate potvrđuje i istraživanje (Božiković, T., Reić Ercegovac, I., Kalebić Jakupčević, K., 2020). No, iako nema statistički značajne razlike može se iščitati kako su stariji roditelji (dob 41-60) autoritativniji (AS=4,21) od mlađih (dobi 31-40) (AS=4,18). Stariji roditelji (AS=2,05) su i popustljiviji od mlađih (AS=1,81) dok su autoritarni gotovo podjednako, mlađi (AS=2,29) te stariji (AS=2,23).

Jednosmjernom analizom varijance utvrđena je statistički značajna razlika u autoritativnosti s obzirom na redosljed djeteta u obitelji [$F(3,51)=3,195$, $p=0,031$] pri čemu autoritativni stil roditeljstva prevladava kod roditelja najmlađe djece (AS=4,34, $p<0,01$), a najmanje prevladava kod roditelja srednjeg djeteta (AS=3,93, $p<0,01$).

H2- očekuje se da će prevladavati popustljivi stil roditeljstva.

Deskriptivnom analizom prikupljenih podataka utvrđeno je kako među ispitanicima prevladava autoritativan stil roditeljstva (AS=4,19). Najmanje prisutan stil roditeljstva je popustljivi stil (AS=1,91). Iako se u literaturi navodi kako postmoderne obitelji idu u smjeru popustljivih obitelji (Ljubetić, 2007) rezultati ovoga istraživanja kao ni istraživanja „O roditeljskim stilovima roditelja OŠ „Vojinić““ nisu pokazali tako. Prema navedenom istraživanju prevladava dosljedan odnosno autoritativan stil, dok je najmanje prisutan popustljivi stil, a središnje mjesto zauzeo je autoritarni stil.

H3 – očekuje se statistički značajna razlika u odgojnim postupcima s obzirom na sociodemografske varijable.

Rezultati t testa za nezavisne uzorke, kod pojedinih varijabli, pokazali su statistički značajnu razliku u odgojnim postupcima s obzirom na spol. Tako očevi češće pokušavaju promijeniti djetetovo mišljenje ili osjećaje o nekome ili nečemu ($t = -3,498$, $p > 0,01$). Majkama je također ugodnije s njihovom djecom ($t = 1,218$, $p > 0,05$) što potvrđuju i rezultati istraživanja (Deković, M., Raboteg-Šarić, Z., 1997). Majke također češće fizički kažnjavaju svoje dijete kada im se ne sviđa njegovo ponašanje ($t = 1,577$, $p > 0,001$).

Rezultati t testa za nezavisne uzorke, kod pojedinih varijabli, pokazali su statistički značajnu razliku u odgojnim postupcima s obzirom na dob. Stariji roditelji češće ignoriraju loša ponašanja svog djeteta ($t = -2,110$, $p > 0,01$) te češće popuštaju djetetu kada se oko nečega pobuni ($t = -,638$, $p > 0,05$). Osim toga stariji roditelji su oni koji su više razmazili svoju djecu ($t = -2,792$, $p > 0,05$), ali i oni koji svoju djecu podsjećaju na stvari koje čine za njih ili su ih učinili ($t = -,769$, $p > 0,05$). Stariji roditelji također češće kažnjavaju svoju djecu uskraćivanjem emocionalne prisnosti (npr. poljubaca, maženja) ($t = -1,981$, $p > 0,001$), no, oni i više pružaju djeci utjehu i razumijevanje kada su djeca uznemirena ($t = -1,993$, $p > 0,05$).

10. Zaključak

Danas prevladava mišljenje kako je autoritarni stil stvar prošlosti i da je on bio prisutan u patrijarhalnim obiteljima te da je s izumiranjem patrijarhalnim obitelji došlo do nestanka autoritarnog stila. Smatra se da danas postmoderne obitelji idu u smjeru popustljivog odgoja i permisivnog roditeljstva. Rezultati mojeg istraživanja nisu potvrdili takva razmišljanja. Pokazali su da je ipak najdominantniji autoritativni stil roditeljstva koji se odlikuje optimalnim odnosom dimenzije zahtjevnosti i emocionalne topline te postavljenih granica. Budući da je to ujedno i najpoželjniji roditeljski stil ovakvi rezultati pridonijeli bi boljitku našeg društva. No, ovo je ipak samo roditeljska procjena vlastitog stila roditeljstva, a ne objektivni pokazatelj stvarnog stanja.

Uspoređujemo li razlike između tradicionalne i suvremene obitelji možemo zaključiti da su neke razlike više izražene neke manje. Obiteljski život i obiteljske zajednice su se dosta promijenile. Sve veći broj razvoda brakova, izvanbračnih zajednica, jednočlanih kućanstava, samohranih obitelji upućuje na velike promjene i raspad tradicionalne obitelji. Promjena uloga muškarca, žene i djece dovele su do promjena u partnerskim i obiteljskim oblicima života. Odgoj djece sve je više prepušten odgojno-obrazovnim ustanovama od kojih se očekuje da preuzmu i neke obiteljske funkcije. Suvremene obitelji rezultat su promjena u svijetu. Obitelj je ta koja ima najveći utjecaj na dijete i njegov razvoj, a od suvremenih roditelja se očekuje spremnost za izazove roditeljstva i otvorenost za učenje. Zadaće koje se stavljaju pred roditelje su složene i zahtjevne, a roditeljska uloga i za očeve i za majke predstavlja jednu od najvećih životnih izazova. Dakle, biti roditelj u suvremenom društvu nije lak posao, suvremena obitelj se nosi s brojnim izazovima i problemima. Recept za odgoj ne postoji, kao ni savršen roditelj, a samim time ni obitelj. Ono što je bitno je djetetu pružiti i pokazati ljubav, nastojati poboljšati svoje roditeljske vještine, ispravljati pogreške te razvijati tople emocionalne odnose u obitelji.

11. Literatura

1. Božiković, T., Reić Ercegovac, I., Kalebić Jakupčević, K. (2020). Doprinos temperamenta i roditeljskog ponašanja razvojnim ishodima djece predškolske dobi. *Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 69 (2), 397-417.
2. Crnković, A. M. (2018). *Suvremena obitelj*. Sveučilište u Zagrebu.
3. Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing.
4. Deković, M., Raboteg-Šarić, Z. (1997). Roditeljski odgojni postupci i odnosi adolescenta s vršnjacima. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 4-5(30-31), 427-445.
5. Delač Hrupelj, J. i sur. (2000). *Lijepo je biti roditelj: priručnik za roditelje i djecu*. Zagreb: Creativa.
6. Gajer-Piacun, Đ. (1978). Funkcija roditelja u suvremenom društvu. *Defektologija*, 14 (1-2), 66-72.
7. Janković, J. (2004). *Pristupanje obitelji*. Zagreb: Alinea.
8. Janković, J. (2008). *Obitelj u fokusu*. Zagreb: Etcetera.
9. Jurčević Lozančić, A. (2011). Redefiniranje odgojne uloge obitelji. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 13 (4), 122-150.
10. Jurčević Lozančić, A., Kunert, A. (2015). Obrazovanje roditelja i roditeljska pedagoška kompetencija, teorijski i praktički izazovi. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 10 (22), 39-48.
11. Juul, J. (2006). *Vaše kompetentno dijete*. Zagreb: Pelago.
12. Juul, J. (2020). *Biti otac, biti muškarac*. Split: Harfa.
13. Klarin, M. (2006). *Razvoj djece u socijalnom kontekstu*. Zadar: Naklada Slap.
14. Koller-Trbović, N. (1994). Struktura odgojnih stilova roditelja djece predškolske dobi. *Kriminologija & socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 2 (2), 127-14.
15. Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor.
16. Ljubetić, M. (2012). *Nosi li dobre roditelje roda?!*. Zagreb: Profil.
17. Maleš, D. (2012). Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj. Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 18 (47), 13-15.

18. Nimac, D. (2010). (Ne) mogućnosti tradicijske obitelji u suvremenom društvu. *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 65 (1), 23-35.
19. Pernar, M. (2010). Roditeljstvo. *Medicina Fluminensi*, 46 (3), 255-260.
20. Raboteg-Šarić, Z., Merkaš, M., Majić, M. (2011). Nada i optimizam adolescenata u odnosu na roditeljski odgojni stil. *Napredak: časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, 152 (3-4), 373-388.
21. Raboteg-Šarić, Z., Sakoman, S., Brajša-Žganec, A. (2002). Stilovi roditeljskog odgoja, slobodno vrijeme i rizično ponašanje mladih. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 11(2-3), 239-263.
22. Robinson, C., Mandleco, B., Olsen, S. F., & Hart, C. H. (1995). Authoritative, authoritarian, and permissive parenting practices: Development of a new measure. *Psychological Reports*, 77, 819-830.
23. Rosić, V. (2005). *Odgoj, obitelj, škola*. Rijeka: Žagar.
24. Russell, A., Aloa, V., Feder, t., Glover, A., Miller, H., Palmer, G. (2011). Sex-based differences in parenting styles in a sample with preschool children. *Australian Journal of Psychology*, 50 (2), 89-99.
25. Stevanović, M. (2000). *Obiteljska pedagogija*. Varaždinske Toplice: Tonimir.

Internetski izvori:

<https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon> (zadnja posjeta: 15.5.2021.)

[http://os-vojnec.skole.hr/upload/os-vojnec/multistatic/13/Odgojni stilovi - rezultati i zakljucak.pdf?fbclid=IwAR2jajj2HYvIsK9o1EWz9Fq21NCjyBi-44oGK9Cu59keHnOsDyPXbbxlNw8](http://os-vojnec.skole.hr/upload/os-vojnec/multistatic/13/Odgojni_stilovi_-_rezultati_i_zakljucak.pdf?fbclid=IwAR2jajj2HYvIsK9o1EWz9Fq21NCjyBi-44oGK9Cu59keHnOsDyPXbbxlNw8) (zadnja posjeta: 28.6.2021).

12. Prilozi

Prilog 1

Upitnik za roditelje

Poštovani roditelji,

pred Vama se nalazi upitnik izrađen za potrebe pisanja diplomskog rada na Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Osijeku. Upitnik sadrži pitanja vezana uz stilove roditeljstva.

Molim Vas da **pažljivo** pročitate svako pitanje te da budete **iskreni**. Anketa je u potpunosti **anonimna** te će se rezultati koristiti isključivo za potrebe diplomskog rada.

Na sljedeća pitanja zaokružite jedan odgovor.

1. Spol:
 - a) ženski
 - b) muški
2. Dob (godine) _____
3. Završeni stupanj obrazovanja:
 - a) osnovna škola
 - b) srednja škola
 - c) viša škola, veleučilište
 - d) fakultet/ akademija
 - e) magisterij, doktorat
4. Bračni status:
 - a) oženjen/udana
 - b) neoženjen/neudana
 - c) izvanbračna zajednica
 - d) razveden/a
 - e) udovac/a
5. Trenutno ste:
 - a) zaposlen/a

- b) nezaposlen/a
- c) samozaposlen/a
- d) umirovljenik/ica
- e) onesposobljen/na za rad

6. Vaše dijete je:

- a) jedinac/ica
- b) najmlađe dijete u obitelji
- c) srednje dijete u obitelji
- d) najstarije dijete u obitelji

Molim Vas da na sljedeće tvrdnje odgovorite tako da zaokružite jedan od ponuđenih odgovora za svaku tvrdnju na skali od 1 do 5, pri čemu 1 označava nikad, a 5 uvijek.

	Nikad	rijetko	ponekad	često	uvijek
1. Reagiram na potrebe i osjećaje svojeg djeteta.	1	2	3	4	5
2. Ugodno mi je kada sam sa svojim djetetom.	1	2	3	4	5
3. Imam izljeve bijesa prema djetetu.	1	2	3	4	5
4. Otvoreno kritiziram dijete kada ne zadovoljava moja očekivanja	1	2	3	4	5
5. Ignoriram loša ponašanja svog djeteta.	1	2	3	4	5
6. Popuštam djetetu kada se pobuni oko nečega.	1	2	3	4	5
7. Podsjećam dijete na sve stvari koje činim ili koje sam učinio/la za njega.	1	2	3	4	5
8. Kažnjavam dijete uskraćivanjem emocionalne prisnosti (npr. poljubaca, maženja).	1	2	3	4	5
9. Kritiziram dijete kako bi poboljšao ponašanje svog djeteta.	1	2	3	4	5
10. Djetetu dajem razloge zbog kojih nešto očekujem od njega.	1	2	3	4	5
11. Prema djetetu se ponašam kao prema ravnopravnom članu obitelji.	1	2	3	4	5
12. Vičem kada ne odobravam ponašanje svog djeteta.	1	2	3	4	5
13. Koristim prijetnje u obliku kazne bez opravdanja.	1	2	3	4	5

14. Poštujem djetetovo mišljenje i potičem ga da izražava svoje mišljenje.	1	2	3	4	5
15. Otvoreno kažem djetetu kako se osjećam kada se ponaša dobro/loše.	1	2	3	4	5
16. Potičem dijete da slobodno izražava svoje mišljenje čak i kada se ne slaže sa mnom.	1	2	3	4	5
17. Naglašavam djetetu da sam ja njegov roditelj.	1	2	3	4	5
18. Fizički kažnjavam svoje dijete kada mi se ne sviđa njegovo ponašanje.	1	2	3	4	5
19. Kažnjavam svoje dijete oduzimajući mu privilegije (npr. TV, igre, posjet prijatelju).	1	2	3	4	5
20. Teško mi je disciplinirati moje dijete.	1	2	3	4	5
21. Pokušavam promijeniti djetetovo mišljenje ili osjećaje o nekome ili nečemu.	1	2	3	4	5
22. Uzimam u obzir želje djeteta kada planiram obiteljske aktivnosti (putovanja, praznici, itd.)	1	2	3	4	5
23. Objašnjavam djetetu razloge zbog kojih nešto očekujem od njega.	1	2	3	4	5
24. Kada je moje dijete uznemireno pružam mu utjehu i razumijevanje.	1	2	3	4	5
25. Ukazujem na prošle probleme u ponašanju djeteta kako bi bio siguran da ih neće ponoviti. ponoviti.	1	2	3	4	5
26. Razmazio/la sam svoje dijete.	1	2	3	4	5
27. Kada me dijete pita zašto mora nešto učiniti kažem mu da je to zato što sam ja tako rekao.	1	2	3	4	5
28. Potičem dijete da razgovara o svojim osjećajima i problemima.	1	2	3	4	5
29. Uzimam u obzir želje svojeg djeteta prije nego što ga zamolim da nešto učini.	1	2	3	4	5
30. Pohvaljujem svoje dijete.	1	2	3	4	5

Hvala Vam na sudjelovanju!

Nikolina Ljoljo